

IDEA (LOPS21)

FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun

3. Missä ja miten filosofia sai alkunsa?

Virittäytyminen aiheeseen

Sokrates tunnetaan esimerkiksi seuraavista ajatuksista:

- *Viisain on se, joka tietää, kuinka vähän tietää.*
- *Tunne itsesi! Se on kaiken elämänviisauden alku.*
- *On parempi kärsiä vääryyttä kuin tehdä sitä.*
- *Kuljen mielelläni torilla. Siellä näen kaikki ne tavarat, joita ilman tulen toimeen.*

Keskustele ja ota kantaa lainauksiin.

Ensimmäiset rohkeat ja omaperäiset

Länsimainen filosofia syntyi **antiikin Kreikassa**:

- Maailmaa ja luontoa selitettiin uskonnollisten myyttien avulla.
- Vauraalla yläluokalla oli paljon vapaa-aikaa.
- Demokratiassa puhetaidon ja julkisen ajattelun merkitys korostui: ns. **sofistit** kauppasivat hallitsevalle luokalle tärkeitä tietoja ja taitoja.

Filosofian juuret ovat kahdessa aikakauden perinteen haastamisessa:

- 1. Luonnonfilosofit:** Maailma pitää selittää ja ymmärtää järjellä eikä uskonnollisilla myyteillä.
- 2. Sokrates:** Viisautta ei pidä omistaa, vaan rakastaa kuin hyvää ystävää.

Sokrates – paarma, joka pakotti ajattelemaan

- Antiikin Ateenassa elänyt “länsimaisen filosofian isä”.
- Haastoi viisautta kaupittelevat sofistit: viisaus ei ole kauppatavara, vaan hyvä ystävä.
 - Huom. kreik. filia = ystävyys, rakkaus / sofia = viisaus
- Sokrates filosofoi vuoropuhelun eli **dialogin** avulla.
 - **Sokraattinen menetelmä:** tietämättömäksi tekeytyminen, kyseenalaistaminen, rakentava kritisointi ja perusteiden vaatiminen.
 - **Ajattelun kätilö:** Sokrates ei opettanut valmista oppia, vaan haastoi keskustelukumppaninsa ajattelemaan itse.
 - **Paarma:** auktoriteettien ja vallanpitäjien kyseenalaistaminen johti lopulta kuolemantuomioon.
- Sokrates ei jättänyt jälkeensä kirjallista tuotantoa, mutta hänen ajattelunsa tunnetaan oppilaiden kautta.

Filosofian jättiläisiä Ateenan kaduilla

- Sokrateen tunnetuin oppilas on **Platon**.
 - Kirjoitti dialogeja, joiden päähenkilö oli usein Sokrates.
 - Otti kantaa kaikkiin filosofian tärkeimpiin kysymyksiin ja osa-alueisiin.
 - Mitä on totuus? Mitä voi tietää? Mitä on hyvyys?
 - **Rationalismi**: Vastaukset löytyvät **järjen** avulla.
 - Tieto perustuu muuttumattomiin ja täydellisiin **ideoihin**.
- Platonin tunnetuin oppilas on vuorostaan **Aristoteles**.
 - Haastoi lähes koko opettajansa filosofian.
 - Tietoa ei saavuteta vain järkeilemällä, vaan **tarkkailemalla, tutkimalla ja luokittelemalla**.
 - Aristoteleen tieto-oppi on länsimaisen tieteen perusta.

Missä ovat filosofian historian naiset?

- Filosofian historian tunnetuimmat ajattelijat ovat suurelta osin miehiä. Miksi?
- Syy löytyy eurooppalaisen yhteiskunnan historiasta:
 - Miehet hallitsivat kodin ulkopuolista elämää: tiedettä, politiikkaa, taidetta ja myös filosofiaa.
 - Naisten ensisijainen tehtävä oli kodin ylläpito ja lasten kasvattaminen.
- Varhaiset naisfilosofit kritisoivat naisten alistettua asemaa, miehistä vallankäyttöä ja oikeuksien puutetta.
 - Esim. Mary Wollstonecraft (1759-1797) ja Simone de Beauvoir (1908-1986)
- Haastaminen on tuottanut myös tulosta.
 - Tasa-arvokehitys: nykyään merkittävä osa filosofeista, tutkijoista, taiteilijoista ja poliitikoista on naisia.

Tehtävä

Sokrates kulki ihmisten keskuudessa ja tivasi heiltä perusteluja siihen, miksi he uskovat niin kuin uskovat.

1. Toimiko Sokrates oikein? Eikö ihmisillä ole oikeus olla kaikessa rauhassa sitä mieltä kuin ovat?

2. Mihin itse vedät rajan: milloin puutut toisten näkemyksiin, jos ne ovat mielestäsi perusteettomia?